

MLČETI ZLATO

Kázání ze soboty 4.3.2023 – br. Martin Pavlík

Mt 11, 27–29

Milé sestry a bratři v Kristu,

vzpomenete si, kdy naposledy jste na noční tmavé obloze zahlédli hvězdy? Před nějakou dobou jsem četl článek o tom, že v naší přírodě existuje jedna nedostatková komodita, o které málo mluvíme – prachobyčejná tma. Zahlédnout, jak hvězdy zapadají za obzor, je prý v Česku – a ve velké části Evropy – čím dál tím větší vzácnost. Světla civilizace leží nad naší krajinou jako peřina, která pohlcuje světlo hvězd nad obzorem. V lepím případě. V tom horším, který známe například v Praze, osvětluje celou oblohu smog, a tak obloha není temná ani v noci. Míst s opravdovým nočním nebem je málo, a jak se lidská obydlí a infrastruktura rozšiřují, mizí i tyhle zbytky. Míst, kde máte možnost zahlédnout ničím nerušenou přírodní tmu, je velmi málo. Pokud si představíte škálu od nuly do sta, kde nula je nejjasněji osvětlené prostranství a sto naopak nejtemnější místo, to první blíže k nule by se nacházelo například uprostřed New Yorku nebo Tokia a stovka by se blížila nejtemnějšímu místu Pacifiku. Kdybychom takhle nějak měřili skutečnou tmou, Jizerka jako jedno z mála míst v Česku by prý na této škále mělo nějakých sedmdesát nebo osmdesát.

Naše dnešní téma by šlo v mnoha ohledech přirovnat přesně k tomu, co jsme právě řekli o tmě. Mám za to, že existuje ještě jiná nedostatková komodita, jiná vzácnost, kterou je čím dál složitější zahlédnout a prožít – prachobyčejné ticho. Nedostatek prachobyčejné tmy je v určitém smyslu podobný jako nedostatek prachobyčejného ticha. I ten musíme hledat a tomuto hledání věnovat čím dál tím více úsilí. Existuje totiž mnoho věcí, které ticho přehlušují a spoustu z těchto věcí máme sami ve svých rukou – obrazně i doslova. Část ticha pohltí ruch města a jeho zbytek někdy přehlušíme my sami. Z dnešního biblického čtení se ale dozvídáme něco, co nás vede k tomu, abychom si ticha a tichosti více vážili. „*Učte se ode mě, neboť jsem tichý,*“ říká v našem textu sám Ježíš, a právě těmto jeho slovům chceme dnes naslouchat. Ticho je velké téma, i když jsem ještě před chvílí několikrát řekl, že nám na první poslech zní prachobyčejně. Možná ho považujeme za samozřejmost, mnozí lidé neznají jeho hodnotu, a mnozí z nás se ho možná také obávají. Nejspíš proto, že souvisí se samotou. A samozřejmě, že v samotě se člověk vždy o sobě něco dozví, často i věci, které by rád potlačil.

Zvláště velká výzva je to pro ty z nás, kteří se hlásíme k extrovertům a sangvinikům. Představa poustevny, nebo opuštěné chaloupky, kde může být člověk v naprosté samotě a nikým nerušen, a ideálně několik týdnů vkuse, to nezní vůbec lákavě. Některé z nás spíš nabíjí lidé a hluk. Proto říkám, že se ticha, které souvisí se samotou, někdy podvědomě bojíme – proto si dáváme do uší sluchátka, posloucháme rozhovory, podcasty, pouštíme si televizi a rádio – protože se bojíme, co by se v nás vevnitř rozeznělo. Mnozí neurologové připomínají, jak nám právě tohle přehlušování ticha někdy škodí – náš mozek totiž dokáže vymyslet zajímavé věci právě tehdy, když nic nedělá. Člověk dokáže přemýšlet a rozvíjet svoji představivost mnohem častěji tehdy, když se zastaví, když nic nesleduje, nic neposlouchá, kdy jako by nic nedělá. Proto se čím dál víc mluví o tom, jak je pro děti i pro dospělé důležité, abychom se někdy nudili. Mozek se potřebuje nudit. Protože nuda nám poskytuje možnost

přemýšlet o tom, o čem jsme přemýšleli – a tomu se říká sebereflexe. Sebereflexe tvoří nové neurologické spoje, které spojují vzdálená myšlenková centra a vytvářejí komplexnější myšlenky. Český neurolog Martin Jan Stránský o tom napsal mnoho článků i knih, přednáší o tom po celém světě a velmi vám jeho knížky doporučuji.

Vraťme se ale k našemu biblickému textu. Všimli jste si někdy, o jak klíčové téma jde také v Bibli? Některá z těchto biblických míst jsem vybral pro dnešní bohoslužbu a připomínají nám je introit, poslání, obě biblická čtení, ale je toho mnohem víc. Požehnání, které je spojené s niternou tichostí, je v biblické literatuře velmi dobře známé a časté. „*Ztiš se před Hospodinem a čekej na něj*“, říká žalmista, anebo „*Jen umlkní před Bohem, duše má*“, anebo „*Ztišením se sluší tebe chválit*“. Například Job říká, že teprve v tichu slyšel Boží hlas. Blahoslavení tiší, říká Ježíš a apoštol Pavel ticho nazývá v Listu Galaťanům ovocem Ducha svatého. Ticho patří mezi ovoce Ducha svatého a Duch svatý je Duch Kristův. Proto Ježíš zve na cestu tichosti i v biblickém čtení, které jsem vybral jako základní text dnešního kázání. Zkusme mu naslouchat ještě jednou a zvláště s ohledem na naše téma. V Matoušově evangeliu v 11. kapitole čteme: „*Všechno je mi dáno od mého Otce; a nikdo nezná Syna než Otec, ani Otce nezná nikdo než Syn – a ten, komu by to Syn chtěl zjevit. Pojdte ke mně všichni, kdo se namáháte a kdo jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout. Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce: a naleznete odpočinutí svým duším.*“

Všimli jste si toho? Zaznívá zde spousta podstatných věcí. Zprv jde o něco, čemu se máme učit. Tichu se máme učit, není to něco, co patří k životu a k víře automaticky, hned, nebo jednoduše. „*Učte se*“. Z druhé zde slyšíme, kde toto ticho, toto ztišení a odpočinek, můžeme získat. Kdo nám toto ticho může dát, od koho se ho máme učit. Je to Boží Syn – konkrétně on, od koho se to máme učit.

Zatřetí je zde také řečeno, kdo z nás toto ticho, ztišení a zastavení potřebuje: „*Pojďte ke mně všichni, učte se ode mne všichni, kdo se namáháte...*“ Potřebujeme ho všichni, kteří se namáháme a jsme obtíženi břemeny, říká Ježíš. Potřebujeme ho všichni, nejen introverti nebo extroverti, nejen melancholici nebo sangvinici. Začtvrté, pokud to uděláme, pokud poslechneme Ježíšovo „*pojdte*“, kterým tento text začíná, něco v životě nalezneme – odpočinutí svým duším. Odpočinutí duše je odměnou, je darem a také zaslíbením pro všechny, kteří se namáhají, pokud se začnou učit od Ježíše – a pokud se vydají na cestu tichosti.

Celý tento oddíl, který jsme četli v Matoušově evangeliu (Mt 11, 25-30), je hymnus, což znamená, že je to krátký poetický text, kterým Ježíš odpovídá na situaci, kterou nám Matouš vykreslil v celé kapitole. V českém ekumenickém překladu tento text začíná slovy: „*v ten čas řekl Ježíš*“, ale v řečtině je zde doslova: „*Ježíš odpověděl a řekl...*“. Ježíš celým tímto textem na něco odpovídá a ukazuje nám něco podstatného. Boží království nestojí na výkonech – Ježíš neslibuje hory doly pro ty, kteří něco vykonají. Jak říká Jiří Mrázek, Boží království je daleko spíš útočištěm – pro ty, kdo už nemohou dál. Ne pro ty, kteří něco vykonali nebo dokázali, ale pro ty, kteří potřebují zastavení, protože nemůžou dál. Tohle zastavení, ztišení, zklidnění či zpomalení, potřebujeme v dnešní době všichni. A tak i nám dnes znějí aktuálně Ježíšova slova: „*Pojďte ke mně všichni, kteří se namáháte*“ – kteří už nemůžete dál a potřebujete ztišení.

Není divu, proč je ticho tak důležité nejen pro biblickou literaturu, ale také pro celou židovskou a křesťanskou tradici. Spousta rabínů, učenců, a později také křesťanských mnichů či poutníků objevila v tichu a v mlčení něco výjimečného a také hluboce spirituálního. Ticho a mlčení objevovali jako tvůrčí sílu, která může být v lidském srdci dějištěm něčeho cenného. Proto má čas pro ztišení nenahraditelné místo také při všech bohoslužbách. Na začátku kázání

jsem připodobnil nedostatek ticha k nedostatku tmy a chtěl bych se k tomuto příměru teď v závěru ještě naposled vrátit. V ochraně tmy a tmavé noční oblohy nejde jen o to, že se připravujeme o pohled na hvězdnou oblohu, ale lékaři a přírodovědci připomínají, že organismy tikají podle vnitřních hodin, které jsou seřízené podle střídání světla a tmy. A tak pokud obíráme svět a města o tmu, živočichové a lidé nejsou schopní správně regenerovat vlastní buňky. Říkám si, zda se vlastně něco podobného odehrává i s naším životem a s naší vírou, když ji obíráme o ticho. Ticho, jakkoli prachobyčejně a samozřejmě vypadá, je ve skutečnosti pro víru nenahraditelné. A dnešní evangelium nám připomnělo, že se ticha nemusíme bát, ale máme se ho učit. Pojďte a učte se ode mne, neboť jsem tichý. Ježíš nás zve na cestu tichosti. Nejde o poučku ani o jednoduchou techniku, jak lépe zvládnout stres. Jde o duchovní cestu – cestu ticha, cestu ztišení a mlčenlivého naslouchání, které v dnešní době plné hluku možná potřebujeme více než kdy předtím.

Amen